

Verksamheten vid Ottenby fågelstation år 2003

Ottenby fågelstation bedrev sitt 58:e verksamhetsår sedan stationens grundades 1946 i enlighet med de senaste årens riktlinjer. Fångsten är sedan 1972 strikt standardiserad, vilket innebär att vi kan använda oss av en 32 år lång dataserie för att bevaka populationsvariationerna hos de fågelarter vi fångar. Denna form av miljöövervakning utgör stommen i vår verksamhet. Utöver insamlingen av biometriska data, vilka kan användas som grundmaterial i vidare analyser, har också en omfattande insamling av extra biometri, prover m.m. genomförts i samband med olika forskningsprojekt som pågår på eller i samarbete med Ottenby fågelstation. Under hela året bedrevs fångst i andfänget, vilket återuppfördes 2002, och under våren genomfördes en grundlig inventering av områdets strandängar.

Ringmärkningsåret 2003

Den standardiserade vårfångsten i stationsträdgården gav 4182 fåglar, ca 20 % lägre än genomsnittet för åren 1972–2001, vilket är den period som används som jämförelse. Som vanligt dominerades fångsten av rödhake (1649), främst i april, och lövsångare (746) från maj. Någon direkt lövsångartopp noterades emellertid inte då hela maj månad var högtrycksbetonad. Detta medförde att fångstsiffrorna blev under genomsnittet för långdistansflyttarna hussvala (51), rörsångare (25), lövsångare (746) och svartvit flugsnappare (32), med huvudsaklig passage i maj. Göktyta (5), ladusvala (14), näktergal (11), blåhake (8), rödstjärt (91), stenskvätta (1 för andra året i rad), trädgårdssångare (24), svarthätta (27), grönsångare (5) och törnskata (21) fångades i antal lägre än hälften av genomsnittet. Nedåtgående trender för många av våra tropikflyttare är tyvärr en långsiktig utveckling. En art bryter dock mönstret, kärrsångare ringmärktes med 54 ex, vilket är den högsta noteringen någonsin.

Bland kort- och medeldistansflyttarna noterades mycket låga antal för grönsiska (1), talgoxe (11), bergfink (5) och järnsparv (38), medan domherre saknades helt. Kungsfågeln, vars population gick ned mycket drastiskt 2002 då endast 184 ex ringmärktes på hösten, fångades med 50 ex, vilket är 77 % lägre än genomsnittet. Gärdsmyg (161) uppvisade relativt höga antal i likhet med det senaste decenniet.

Bland ovanligare gäster i fångsten utmärker Sveriges första ringmärkta guldtrast 18 april och andra ringmärkta rostgumpsvala 13 juni (den första är också ringmärkt vid Ottenby).

Vadarfångsten startade 2 juli, men det var mycket låga fångstsiffror under sommaren. Den absoluta merparten fångades under två korta perioder, 26 augusti–1 september respektive 7–11 oktober. Totalt fångades endast 1109 vadare av 18 arter, att jämföras med genomsnittet 3325. Alla arter utom drillsnäppa och större strandpipare visade resultat långt under de genomsnittliga. De sex småvadararter som normalt fångas i större antal varierade mellan –95 % (småsnäppa, 4 ex) och –74 % (kärrsnäppa, 764 ex) av medeltalet.

Sedan 1994 har bara ett enda år haft generellt god vadarfångst, över det långsiktiga genomsnittet. Varma och torra somrar har betydelse, då rastningsbetingelserna för vadare blir dåliga vid udden. Att det bara skulle vara förutsättningarna vid udden som rastplats som styr huvuddragen i arternas uppträdande är dock inte troligt, utan antagligen är också antalet vadare generellt ganska lågt.

Under hösten fångades totalt 8622 fåglar i den standardiserade trädgårdsfångsten, vilket är nära genomsnittet 8828. Hösten kom att präglas starkt av invasionsrörelser hos mesar och siskor, men dominerades ändå som brukligt av rödhake (2020). Grönsiskan (449) uppvisade, näst efter 1949, den bästa hösten någonsin. Detsamma gäller för blåmes (909), där högre antal endast ringmärktes 1990. Höstens mesinvasion var bland de kraftigaste som berört Ottenby och häckningsframgången hade uppenbarligen varit god. Invasionen medförde även mycket talgoxe (233) och bland övriga mesar fångades fyra tallitor – en art som tidigare endast fångats en gång vid stationen. Det är mycket ovanligt att tallitan företar några mer omfattande flyttningsrörelser

och än ovanligare att dessa berör södra Öland. Fångsten av gråsiska varierar kraftigt mellan åren, denna höst togs en stor andel av totala höstfångsten (351) så sent som i november. Av de individer som rasbestämts dominerar den sydliga rasen *C. f. cabaret*. Även kort-/medeldistansflyttarna gärdsmyg (170), steglits (18) och sävsparv (125) fångades i högre antal, medan hornuggla (3), kungsfågel (801), hämpling (3), domherre (37) och gulsparv (77) fångades i låga antal. Hornugglan uppvisar bland de sämsta resultaten sedan 60-talet, vilket antingen borde tyda på dålig reproduktion eller så god födotillgång i häckningsområdena att merparten av fåglarna kunde stanna kvar. Kungsfågeln resultat får ses med fjolårets katastrofnivå i bakhuvudet och man kan konstatera att arten återhämtat sig något.

Bland långdistansflyttarna fångades ladusvala med 75 ex, vilket endast överträffas av 1961 med 93 ex. Även gök (5), hussvala (37), sävsångare (74), grönsångare (69), gransångare (71) och grå flugsnappare (151) uppvisade fångstsiffror klart över medeltal. Långflyttande arter med resultat tydligt lägre än genomsnitt var göktyta (1), blåhake (8), vilket ligger i fas med antal fångade det senaste decenniet, buskskvätta (7) och rosenfink (4), där fångstsiffrorna varit slående låga sedan slutet av 90-talet.

Andfånget, som återuppfördes hösten 2002, togs i bruk 14 april och användes till 18 december med uppehåll i juli/augusti. Inledningsvis fångades mest gräsand, men under april–maj dominerade gravand, av vilken fler exemplar fångades än under hela den 20-årsperiod som andfånget tidigare använts. Från juni var gräsand åter talrikast i fångsten. Av mer anmärkningsvärda fångster kan nämnas den första årtan som ringmärkts i Sverige på 19 år. Totalt fångades gräsand (1123), gravand (202), kricka (64), stjärtand (13), bläsand (9), snatterand (2), vitkindad gås (1), årta (1) och vigg (1). Dessutom hittade bl.a. häger och sothöna in i fångnet. Under hela året samlades diverse prover in från änderna, se nedan under rubriken Forskning.

Inom den standardiserade trädgårds- och vadarfångsten fångades sammanlagt 14574 fåglar. Totalt, inklusive andfånget och övrig fångst, ringmärktes dock 17414 fåglar av hela 150 arter. Många fåglar av arter som normalt ringmärks i mycket låga antal, ur både lokalt och nationellt perspektiv, fångades längs stränderna nattetid.

Tabell 1. De tio talrikaste arterna i den standardiserade fångsten under vår respektive höst och deras differens från medelvärdet för åren 1972–2001.

Art	Vår	Differens	Art	Höst	Differens
Rödhake	1649	-132	Rödhake	2020	-389
Lövsångare	746	-375	Blåmes	909	+622
Ärtsångare	186	-27	Lövsångare	847	+18
Gärdsmyg	161	+69	Kungsfågel	801	-1437
Koltrast	159	+2	Grönsiska	449	+389
Bofink	153	+10	Gråsiska	351	+248
Törnsångare	110	-6	Taltrast	309	+44
Rödstjärt	91	-109	Talgoxe	233	+16
Taltrast	81	-34	Ärtsångare	190	+14
Gransångare	72	+9	Gärdsmyg	170	+54

Månad för månad

I nedanstående sammanställning beskrivs verksamheten månadsvis, vilket visar hur arbetet varierar med årstiderna, liksom att varje månad (och år) karakteriseras av olika fågelrörelser och projekt.

Januari–februari

Observationer: Upp till ett tjugotal storskarvar övervintrade i området och två gråhäger rastade i början av januari. Fem havsörnar och tre duvhökar övervintrade, liksom sparvhök, ormvråk, fjällvråk och stenfalk sågs i början av året. Bland övervintrarna märktes också upp till elva salskrakar, ett tjugotal skogsduvor på fälten och två skärnäppor på Västrevet. Av vadarna märks också tillfälliga observationer av ljungpipare, morkulla och ros Karl i början av januari. En ensam trädlärka rastade bland ängspiålrkorna på udden 5 januari, medan fem berglärkor övervintrade på Schäferiängarna. Enstaka tättingar som rödhake och gärdsmyg observerades i början av januari, därefter försvann de allra flesta tecknen på en stundande vår. Tillfälligt rastade några sångsvanar, en bläsand och en stjärtand, enstaka sjöorrar och svärter. Fyra sädgäss vände söderut 5 januari och tolv bläsgäss sträckte söderut 19 januari. En kort period kring 18–19 januari kom en del sträck igång, med ett hundratal smålommar, några storlommar, en svartnäbbad islom, ett par gråhakedoppingar och en dvärgmås på passage. Den 19 januari sågs även en honfärgad alförrädare vid Västrevet. Tio grågäss sträckte norrut 10 februari, en vattenrall rastade 15–16 februari och den första gravanden anlände 18 februari. Skratmås och kaspisk trut sågs tillfälligt tillsammans med de övriga måsfåglarna i området. Minst en varfågel höll vinterrevir i reservatet och kunde ses jaga gråsiskflockarna, vilka innehöll åtminstone tio brunsispor.

Mars

Trädgårdsfångst: Då kylan höll i sig in i det sista, täcktes hela sträcket av tidiga arter som koltrast och mesar in av den standardiserade ringmärkningen, som startade 15 mars. Totalt fångades 334 fåglar av 25 arter, varav 321 individer av 24 arter i den standardiserade trädgårdsfångsten. Ingen av rödhakarnas sträcktopp inföll under mars månad, varför resultatet blev ganska blygsamt. Mest talrika arter i standardiserade fångsten var koltrast (89), rödake (87), gärdsmyg (33) och kungsfågel (27). En mindre hackspett fångades och två sydliga gransångare – den första redan 25 mars.

Observationer: Vinterns höll sitt fasta grepp över Ölands södra udde ända in i mars. Först 7 mars började vädret slå om och natten mellan 7 och 8 mars samt efterföljande dagar skedde en enorm förändring. Under denna period dök de första sånglärkorna, tofsviporna, skratmåsarna, stararna, svarta rödstjärtarna, större strandpiparna och sävsparvarna upp. Under efterföljande dagar formligen strömmade vårfåglarna in, vissa något försenade jämfört med de senaste åren. Den första sträckande trädlärkan, rastande strandskatan och rödbenan sågs 11 mars. Gärdsmyg, och storspov visade sig dagen därpå, då även en mycket tidig brushane rastade. Den 15 mars fanns vårens första rödhake i trädgården och dagen därpå den första hämplingen. Sädesärlan och skärfläckan kom inflygande 17 mars, liksom en praktejderhane sträckte med ejdrarna. Den första pilgrimsfalken jagade i området 22 mars. En forsärla rastade i Pölen 24 mars, första gransångaren sågs den 26 och första silltruten den 28 mars. Månadens sista dag dök rödspov och skogssnäppa upp tillsammans med en extremt tidig kustsnäppa. Även årets första kentska tärna sträckte förbi.

Praktiskt och publikt arbete: Mycket praktiskt arbete utfördes i trädgården och en omstrukturering av utrymmena i stationsbyggnaden skedde. Mycket äldre material som flyttats från Johns vind sorterades och rensades. Ringmärkningsstarten uppmärksammades flitigt i tidningar, radio och tv, på såväl lokal och regional som nationell nivå.

April

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 2341 fåglar av 42 arter, varav 2164 exemplar av 36 arter i den standardiserade trädgårdsfångsten. Det dröjde ända till 13 april innan ett tydligt inflöde av rödhake skedde och 114 kunde förses med ring. Under andra halvan av månaden översteg fångsten 100 fåglar vid åtta tillfällen, med en maximinotering av 305 ringmärkta fåglar i den standardiserade märkningen 29 april. Lövsångaren märktes i större antal från 28 april. Bland de ovanligare märkarterna finns den guldrast som blev landets första ringmärkta någonsin 18 april (se infälld bild). I övrigt kan nämnas en brandkronad kungsfågel 22 april. Mest talrika arter i standardiserade fångsten var rödhake (1519), gärdsmyg (109), lövsångare (108) och bofink (80).

Andfånget: Montering och reovering av andfånget påbörjades 8 april och fällan kunde tas i bruk 14 april. Efter en inledande fas med mycket utfodring även utanför själva fångstanordningen fångades fågel varje dag från 19 april. Totalt ringmärktes 92 fåglar av fyra arter. Totalt ringmärktes 90 fåglar, fördelade på gravand (50), kricka (30), gräsand (11) och årtå (1). Aldrig tidigare har sådana mängder av gravand märkts vid Ottenby och årtå var den första ringmärkta i landet på närmare två decennier!

Inventeringar: Under månaden inleddes ett flertal inventeringar. Enligt gängse rutin inventeras Västrevets bestånd av vitfågel från fyren, liksom 75 starholkar kontrolleras regelbundet i Norra lunden och Kristinelund. I år genomför stationen en ingående inventering av Ottenbyområdets strandängar, i samarbete med Länsstyrelsen i Kalmar. Nytt för 2003 var att all data fördes in i kartprogrammet ArcGIS® för bearbetning.

Observationer: Månaden inleddes med en alförrådshona som rastade vid Västrevet 1 april och stannade under resten av perioden. Första april sågs även en svart kråka och 3 april sträckte en ägretthäger förbi. Svart kråka noterades även vid ett ytterligare tillfälle under april. Våren fortsatte sitt intåg och den första myrspoven noterades 6 april. Dagen därpå rastade en försärla i Pölen. Första labben och svarthakedoppingen sågs 11 april och i mitten av månaden uppträdde även de första ugglorna på sträck. En utfärgad hane gulhämpling gästade udden 12 april och skräntärna samt stenskvätta anlände dagen därpå. Trädpiplärka och ladusvala följde 14 respektive 16 april liksom rariteterna engelsk sädesärla och svarthakad buskskvätta (av västlig ras) 17 april. Den senare stannade till fem dagar. En pungmes rastade kort i stationsträdgården 17 april och tärnsträcket med fisk- och silvertärna drog igång. En dvärgbeckasin noterades dagen därpå, samma dag som en guldtrast upptäcktes framför en av Helgolandsfällorna. Brunglada flög förbi stationen 19 april och svartvit flugsnappare samt göktyta anlände från tropikerna 21 april. Den 22 april siktades en vitnäbbad islom. En härfågel rastade kort 25 april. Ett par dagar senare kom första ärtsångaren och buskskvättan, och 29 april anlände ängshök och backsvala. Samma dag rastade hela fem ringtrastar runt Kungsgården. På valborgsmässoafton upptäcktes en rödstrupig sångare vid Södra lundsjön.

Praktiskt och publikt arbete: Bastun rensades och modifierades, en ny telefonväxel installerades och biblioteket genomgick en omstrukturering. Fångstmaterial som fågelpåsar och nät lagades. Från Stenhusa bod erhöles en stor mängd tidskrifter, vilka sorterades och katalogiserades för att sedan säljas. Fångsten av guldtrast rapporterade i olika typer av media på lokal- såväl som riksplan.

Maj

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 1773 fåglar av 62 arter, varav 1456 exemplar av 56 arter i den standardiserade trädgårdsfångsten. Detta är mindre än åtminstone de fyra närmast föregående åren. Ingen direkt lövsångartopp noterades under månaden och hela perioden var högttrycksbetonad. Detta medförde att fångstsiffrorna blev blygsamma. Anmärkningsvärt är att varken nattskärna, hövsångare eller halsbandsflugsnappare fanns med bland månadens fångstarter. Däremot fångades ovanligt många mindre flugsnappare under perioden, hela nio exemplar kunde ringmärkas. Bland de ovanligare märkarterna finns en gråvsångare av rasen *caligata* den 30:e. Nämnvärt är även tre lundsångare och en brandkronad kungsfågel i fångsten. En av lundsångarna i fångsten uppvisade dessutom karaktärer som tyder på rasen *nitidus*. Huruvida detta stämmer kommer ett DNA-prov att avgöra. Som vanligt i maj dominerades den standardiserade fångsten av lövsångare (617), följd av ärtsångare (163), rödstjärt (76) och

törnsångare (76). Det fångades ovanligt många kärrsångare under perioden, hela 42 exemplar ringmärktes. Även turkduva och ringtrast ingick i fångsten.

Andfånget: Fällan fortsatte att ge mycket bra resultat med fångst varje Två arter dominerade stort, nämligen gravand och gräsand. Totalt ringmärktes 194 fåglar, fördelade på gravand (147), gräsand (45), snatterand (1) och sävsparv (1).

Figur 1. Fångsten i Ottenby andfänge fortsatte framgångsrikt 2003.

Inventeringar: En heltäckande inventering av häckande vadare och sjöfågel på Ottenbyområdets strandängar startade under månaden. Området inventerades tre gånger i maj och kommer att fortsätta i juni. Även de fasta inventeringarna genomfördes som brukligt. Starholkarna i Norra lunden och Kristinelund inventerades och ungarna ringmärktes. Häckfågeltaxeringsrutan i Mellersta lunden inventerades. Detta har skett i fågelstationens regi sedan 1972. En mer utförligare rapport för inventeringarna kommer i nästa månadsrapport.

Observationer: Alförrädaren fanns kvar i området hela perioden. Den rödstrupiga sångare som upptäcktes i Södra lundsjön 30 april fanns kvar på lokalen ända fram till 6 maj. Två svarta kråkor rastade på udden den 3 maj och senare under månaden gjordes ytterligare ett par observationer. Den 4 maj sågs en rostgumpsvala öster om stationen. Detta skulle visa sig vara den första av sex rostgumpsvalor i Ottenbyområdet detta år (1 ex 4 maj, 1 ex 8 maj, 2 ex 15–17 maj, 1 ex 23 maj samt 1 ex 26 maj). Aldrig tidigare har så många rostgumpsvalor setts under ett år i området och två exemplar tillsammans har heller aldrig tidigare anträffats. Den 4 maj var också första dagen med större antal sträckande vitkindade gäss, ungefär 10 000 gäss passerade norrut. Den 5 maj sträckte en 2K stäpphök mot norr över fågelstationen och dagen därpå rastade en dammsnäppa på udden. Årets andra engelska sädesärla rastade på udden 10 maj och detta datum anlände även en hel del tropikflyttare såsom årets första rosenfink och ortolansparv. Dagen därpå hittades en 3K vitnäbbad islom rastande öster om udden. En hane citronärla besökte pölen sydost om stationen 14 maj, under perioden sågs även en hona på samma ställe 19 maj. Den 16 maj sågs ännu en islom, denna gång en svartnäbbad som sträckte mot sydväst. Samma dag observerades årets enda nattskär i trädgården. Årets första aftonfalk sträckte ut mot söder vid udden den 18 maj och senare under månaden kunde åtminstone 4 olika individer ses inom området. En adult

bredstjärtad labb sträckte mot norr 19 maj. En flock bestående av tre biätare gjorde sträckförsök på udden 21 maj och en av fåglarna kunde sedan ses vid södra lundspetsen. Samma datum kunde även en tuvsnäppa studeras på udden och en turturduva vid Kungsgården. Tuvsnäppan stannade ända till 24 maj och från och med den 23 maj kunde även en tereksnäppa ses från stationen. Andra halvan av maj dominerades av varma sydvindar vilka förde med sig många sydostliga arter. Den 25 maj kunde både fältpiplärka, svarthakad buskskvätta och lundsångare ses inom Ottenbyområdet. Lundsångare visar ett bra år inom området, flera fåglar hördes sjunga både i stationsträdgården, lunden och Kungsgården. Årets andra observation av biätare gjordes 29 maj, även denna gång på sträckförsök. Den 30 maj sågs en vit stork sträcka mot fastlandet på hög höjd. Gråsångaren som fångades 30 maj kunde återfångas dagen efter och sågs då också mycket bra i fält. Samma dag sågs en brun glada över lunden.

Praktiskt och publikt arbete: En mindre renovering av duschrummet i källaren på stationen påbörjades. Samtliga grindar runt stationen målades om och entrétrappan rustades upp. Maj är den månad när flest guidegrupper tas emot i fångstträdgården. Framst handlar det om skolklasser i olika åldrar men även mindre privata grupper. Under månaden togs 122 grupper bestående av 1752 personer emot.

Juni

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 610 fåglar av 33 arter, varav 231 exemplar av 29 arter i den standardiserade trädgårdsfångsten. De senaste tropikflyttarna dominerade som brukligt fångsten. Den rostgumpsvala som ringmärktes 13 juni var Ottenbys och Sveriges andra ringmärkta. Mest talrika arter inom den standardiserade fångsten var törnsångare (34), stare (28), hussvala (24) och ärtsångare (23).

Andfånget: Gravänderna avtog abrupt i antal och i stället dominerades månadens fångst av gräsand. Totalt ringmärktes 305 fåglar fördelade på gräsand (300) och gravand (5).

Övrig fångst: Boungar av roskarl och grågås ringmärktes.

Inventeringar: Inventeringarna av Ottenbyområdets strandängar slutfördes och detsamma gjorde häckfågelinventeringen i Mellersta lunden. Antal häckningar för de flesta strandängsarter var katastrofalt låga.

Observationer: Alförrädaren var kvar hela månaden. Den gråsångare som märktes i trädgården kunde observeras i fält fram till den 1 juni, denna dag sågs även en brun glada på udden samt en mandarinand i Kungsgårdsdammen. Efter att rastat en kort stund drog den vidare mot nordost. En gulhämpling rastade i stationsträdgården 4 juni och troligtvis samma fågel kunde också ses 6 juni på samma lokal. Den 5 juni sjöng en lundsångare i Norra lunden. En röd glada sågs kretsa över Södra lunden dagen därpå. En turturduva gästade udden 10 juni och ytterligare ett exemplar sågs sträcka mot norr på samma lokal 15 juni. Ännu en rostgumpsvala (sjunde för året inom Ottenbyområdet!) hittades öster om stationen 13 juni och kunde även ses nästkommande dag då den dessutom ringmärktes. Under samma dagar som rostgumpsvalan iaktogs kunde även en svart stork ses kretsa över lunden. Andra halvan av juni bjöd inte på mycket rastande fågel på udden men i slutet av månaden märktes tydligt att hösten var på ingång. En hel del vadare såsom brushane och grönbenä började vända söderut och rasta i området.

Praktiskt och publikt arbete: Duschrummet samt bastun i fågelstationens källare målades om. Ett stort antal äldre nummer av tidskriften Vår Fågelvärld såldes till intresserade. Början av juni innehöll många guidningar i trädgården. När skolorna slutade sjönk dock antalet drastiskt. Sammanlagt guidades 52 grupper innehållande 399 vuxna och 560 barn.

Juli

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 613 fåglar av 55 arter. 141 exemplar av 29 arter ringmärktes i den standardiserade trädgårdsfångsten, vars höstsäsong startade 25 juli. Mest talrika arter inom den standardiserade fångsten var ladusvala (25), hussvala (24), härmsångare (21) och grönsångare (14).

Vadarfångst: Månadens vadarfångst gav mycket låga siffror, med endast 67 vadare av 7 arter, samt 286 individer av 6 övriga arter. Medeltalet för de tre senaste årens vadarfångst i juli

var 1592 individer av 14 arter, men resultaten fluktuerar kraftigt mellan åren. I den standardiserade vadarfångsten dominerade för ovanlighetens skull drillsnäppa (33), först därefter följd av kärrsnäppa (11), grönbena (9) och enkelbeckasin resp. rödbena (5).

Andfänget: Juli blev andfängets sämsta månad under året – delvis beroende på diverse praktiska problem. Andfänget reparerades något och åtgärder vidtogs mot skadedjur i reservatet, vilka stört de rastande änderna. Totalt ringmärktes 31 fåglar av 5 arter, varav 29 änders av 3 arter. Talrikast var gräsand (27), följd av bläsand (1) och vigg (1). Dessutom fångades en ung gråhäger i fällan!

Observationer: Alförrädaren sågs även under hela juli. En adult tofslärka alternerade mellan udden och stationsträdgården 10–11 juli. Den 13 juli upptäcktes en utfärgad hane av ökenpipare som höll till vid Bondängen och Norrvik. Ökenpiparen sågs också dagen därpå, då även en lundsångare sjöng i trädgården och en adult vitgumpsnäppa hittades i Sandvik! Tre dagar senare, 17 juli, var det dags för nästa sensation, då en adult hane av amerikansk tundrapipare dök upp på Västrevet. Fyndet är Ottenbyområdet första och fågeln stannade kvar under hela månaden. En gammal fjällabb drog förbi udden 25 juli. Ännu en ökenpipare, denna gång en utfärgad hane, sågs i Sandvik 28 juli. Nästa dag ringmärktes en adult lundsångare och månaden avslutades med en ung vitvingad tärna som sträckte söderut 30 juli. Ovanligt få vadare har rastat på udden, men större flockar har setts i Sandvik.

Praktiskt och publikt arbete: En tysk universitetsklass i biologi bjöds en utökad guidning, i övrigt sköttes alla sommarguidningar av personal från Naturum.

Augusti

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 2653 fåglar av 74 arter, varav 1460 exemplar av 43 arter i den standardiserade trädgårdsfångsten. Vanligast förekommande art inom den standardiserade trädgårdsfångsten var som brukligt lövsångare (612), följd av törnskata (123), ärtsångare (127) och törnsångare (81). Hela fem gökar fångades i augusti och av ovanligare fångstarter kan nämnas en nötväcka.

Vadarfångst: I vadarburarna på udden fångades 679 vadare av 17 arter, samt 337 individer av 6 övriga arter. Den stora majoriteten av alla vadare fångades under en kort period, 26–31 augusti. I den standardiserade vadarfångsten dominerade kärrsnäppa (411), åtföljd av större strandpipare (84), drillsnäppa (58) och grönbena (34). I vadarfångsten uppvisar myrspov ovanligt många individer och dessutom lyckades en storspov för ovanlighetens skull klämma sig in i en vadarbur.

Andfänget: Under augusti renoverades delar av andfänget och skyddades genom särskilt nät och eltråd mot minkangrepp. Under denna verksamhet pågick ingen fångst, varför hela 96 % av änderna ringmärktes under perioden 28–31 augusti, när renoveringen var klar. Totalt ringmärktes 49 änders av 4 arter samt 5 fåglar av tre övriga arter. Talrikaste arter i fångsten var gräsand (24), kricka (23), snatterand (1) och stjärtand (1).

Inventeringar: Räkning av rastande vadare mellan södra udden och Norrvik genomfördes var tredje till var fjärde dag.

Observationer: Den långstannande, honfärgade alförrädaren observerades utanför udden under hela månaden. Likaså sågs den rastande, adulta amerikanska tundrapiparen i området från 1 till 26 augusti. Två röda glador sträckte ut vid udden 16 augusti. Den 22 augusti gjorde månadens ovanligaste fynd, då en sandsnäppa hittades i Norrvik. Denna nordamerikanska vadarart är aldrig tidigare säkert bestämd i Sverige, men efter flera timmars observation kunde artbestämningen denna gång säkras. Fågeln rörde sig över hela Norrvik och sågs i flockar med bl.a. kärr-, spov-, kust- och småsnäppor. Dessutom har enstaka myrsnäppor och smalnäbbade simsnäppor iakttagits. En ovanligt tidig passage av bredstjärtade labbar skedde under ett par dagar i slutet av månaden och 24 augusti sågs 1 adult samt 3 juvenila bredstjärtade labbar dra söderut.

Praktiskt och publikt arbete: Klippningen av stationsträdgårdens träd och buskar avslutades. De två stora oxlarna, som står vid muren mellan stations- och fyrmästarträdgården, kapades lågt. Detta skedde i enlighet med den mer långsiktiga plan som sattes i verket 2002, då

hälften av de högvuxna almarna kapades lågt, samt de två stora kastanjerna hamlades. Ringlagret omstrukturerades och uppdaterades. 10 sällskap fördelade på 12 grupper guidades i fångsten. Totalt 174 personer varav 108 vuxna och 68 barn.

September

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 3422 fåglar av 87 arter, varav 2774 exemplar av 59 arter i den standardiserade trädgårdsfångsten. Till skillnad från hösten 2002 fångades en del kungsfågel under slutet av månaden. Början på kraftiga invasionsrörelser av blåmes märktes under slutet av månaden, då även många grönsiskor uppträdde. Månadssummorna blev 260 respektive 160 st. Hela 168 taltrastar ringmärktes 30 september, vilket gav totalt 197 ringmärkta i september. Vid ett regnväder just vid tiden för nedtagning av näten 11 september gick en forsärla ned för att rasta öster om stationen och hamnade i Ängsnäten. Den är blott den andra ringmärkta någonsin på Ottenby fågelstation! Bland andra ovanligare fångstarter kan nämnas sandlöpare 2, skogsduva 1, mindre hackspett 1, skärpiplärka 1, taigasångare 1, nötväcka 1, ortolansparv 1 och videsparv 1. Den sistnämnda arten har inte fångats sedan 1996. Den standardiserade trädgårdsfångsten dominerades som brukligt stort av rödhake (1056), följd av blåmes (242), lövsångare (221) och kungsfågel (195).

Vadarfångst: Vadarburarna på udden användes t.o.m. 5 september och gav 25 vadare av 9 arter, samt 7 individer av 2 övriga arter. Talrikaste arter i den lilla insats av standardiserad vadarfångst som genomfördes var kärrensäppa (13), större strandpipare (3), strandskata (2) och sandlöpare (2).

Andfångst: Totalt ringmärktes 217 vattenlevande fåglar av 5 arter samt 1 fågel av 1 övrig art. Dominerande art i fångsten var gräsand (202), följd av kricka (8), bläsand (3) och stjärtand (3).

Övrig fångst: Under mulna nätter med frisk vind skedde ibland fångst med håv och strålkastare. Rovfågelfällan på Schäferiängarna aktiverades 21 september, men gav ingen fångst.

Observationer: Den honfärgade alförrädaren observerades utanför udden ända till 27 september, därefter verkar den – efter ett halvår vid Ottenby – ha försvunnit. Den amerikanska tundra piparen återupptäcktes och sågs en sista gång 10 september, då den ruggningen till vinterdräkt var långt skriden. Samma dag sträckte en adult hane stäpphök ut från udden. Dagen därpå smet en flodsångare ur fångsten. Den 12 till 13 september noterades en rastande fjällpipare i området och 14 september var det dags för nästa rara Locustella-sångare. En vassångare siktades rastande i tokbuskarna vid Orminge rör – ett mycket ovanligt höstfynd. En ung stäpphök höll till i området 16 september. Den 19 september inträffade det unika att alla tre raser av prutgås – nominatrasen *Branta bernicla bernicla*, ”ljusbukig prutgås” B. b. hrota, och ”svartbukig prutgås” B. b. nigricans – observerades i området! Även 20 september sågs ”ljusbukig prutgås”, hela 15 000 bläsänder på sträck och en bredstjärtad labb. Två dagar senare passerade dess mindre släkting – en fjälllabb. Under hela månaden rastade enstaka kaspiska trutar på udden med som mest 10 ex 23 september. Udden besöktes av en vit stork på sträckförsök 24 september, men med anledning av en gul ring på benet förmodades den härstamma från Ölands djurpark. En prärielöpare upptäcktes lagom till septembermötet den 27 och följdes av den fångade taigasångaren i trädgården 28 september. En vitnäbbad islom siktades 29 september och månaden avslutades med ytterligare en observation av prärielöparen.

Praktiskt och publikt arbete: Tillverkning av nya vadarburar påbörjades och tog mycket tid. Planeringen av en renovering av ringmärkningslabbet påbörjades. 17 sällskap fördelade på 19 grupper guidades i fångsten. Totalt 302 personer varav 243 vuxna och 59 barn. Septembermötet behandlas under egen rubrik nedan.

Oktober

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 5012 fåglar av 76 arter, varav 3910 exemplar av 50 arter i den standardiserade fångsten. Kungsfåglarna fick en hyfsad höst med 574 ringmärkta i den standardiserade fångsten. Den påtagliga mesinvasionen resulterade i hela 722 blåmesar, 213 talgoxar, svartmes, entita och 3 talltitor! Den sistnämnda arten hade tidigare endast fångats i ett

exemplar sedan stationens start 1946. Bland övriga ovanligare fångstarter kan nämnas sidensvans 2, ringtrast 1, kungsfågelsångare 3, brandkronad kungsfågel 1, varfågel 3, smalnäbbad nötkråka 1, dvärgsparv 1. Talrikaste arter inom den standardiserade trädgårdsfångsten var rödhake (940), blåmes (649), kungsfågel (574) och grönsiska (321).

Figur 2. Tre kungsfågelsångare fångades i oktober och flera ytterligare observerades.

Vadarfångst: Vadarburarna på udden användes 7–11 oktober och gav 244 vadare av 3 arter, samt 26 individer av 4 övriga arter. För ovanlighetens skull utgör kärrensäpporna fångade i oktober månad 43 % av årets totala fångst av arten. I den standardiserade vadarfångsten dominerade kärrensäppa (240) stort, därefter följde större strandpipare (3) och kustpipare (1).

Andfånget: Totalt ringmärktes 304 andfåglar av 5 arter. Dominerande art i fångsten var gräsand (287), följd av stjärtand (7), bläsand (5) och kricka (4). Dessutom fångades andfångets genom tiderna första vitkindade gås.

Övrig fångst: Av övrig fångst kan nämnas fångst med håv och strålkastare under nätter med frisk vind och dålig sikt, vilket gav höga antal av bl.a. knölsvan och dvärgbeckasin samt stationens andra brunand och en skärnsäppa. Fångst av främst vigg skedde i en fälla i Gäddviken och rovfågelfällan på Schäferiängarna, vilken var i bruk hela månaden, gav 2 ormvråkar. Under vissa nätter med lämpligt väder skedde ugglefångst i trädgården, vilket gav 5 pärlugglor men så lite som 2 hornugglor.

Observationer: En tuvsnäppa upptäcktes månadens första dag och stannade en knapp vecka. En taigasångare sågs vid Södra Lundsjön 2 oktober och ytterligare individer iaktogs 9 oktober vid Orminge Rör samt 13 oktober vid Sibyllas jaktstuga. En avvikande prutgås liknande svartbukig prutgås *Branta bernicla nigricans* (men med ledning av detaljer troligtvis inte en renrasig sådan) hittades på udden 3 oktober och stannade där fyra dagar. Samma dag rastade en större piplärka vid Hahns fiskarstugor och fyra talltitor, varav tre fångades, besökte stationsträdgården. Den 4 oktober upptäcktes en kungsfågelsångare i trädgården och dagen därpå fick den sällskap av en brandkronad kungsfågel. Kungsfågelsångaren stannade till 8 oktober och

den 6 fanns även ett exemplar vid Kungsgården. En försärla sträckte 7 oktober och dagen därpå noterades en videsparv på sträckförsök. Den 11 oktober flög den kejsarörn, som under ett par dagar hållit till längre norrut på ön, söderut tills den nådde Ottenby. Kejsarörnen, vilken utgör Ottenbyområdet och landskapets andra fynd, bjöd på magnifika observationer under tre dagar i följd. Under 13–15 oktober sträckte stora mängder sjöfågel, t.ex. över 10 000 ejdrar 13 oktober. Ottenbyområdet tycktes plötsligt formligen nedlusat av kungsfågelsångare 16 oktober! Två exemplar fångades i trädgården och på blott tre eftermiddagstimmar upptäckte fyra ur stationspersonalen fyra nya exemplar – i Norra lunden, Södra lunden, vid Södra lundparkeringen och Södra Lundsjön. Många fler rapporterades i området, men fåglarna tycktes försvunna dagen därpå. Att fåglarna var i rörelse kunde också gissas utifrån att de två fångade individerna var feta och redo för avfärd. En av dem dröjde dock kvar på udden även 17 oktober. Denna dag iaktogs också en större pipplärka på sträckförsök och en isabellastenskvätta upptäcktes rastande på udden! Isabellastenskvättan var en ny art för Ottenby och stannade hela dagen. Enstaka kungsfågelsångare uppträdde i trädgården resten av månaden och ett exemplar ringmärktes 19 oktober. En brunsångare hördes vid Södra lundspetsen 23 oktober, men bestämningen kunde tyvärr aldrig bekräftas genom visuell observation. Den 26 oktober gjorde kejsarörnen åter ett besök i området och bjöd på flyguppvisning i en rovfågelskrub tillsammans med både havs- och kungsrörn! Under hela månaden observerades enstaka kaspiska trutar bland gråtrutarna i området.

Praktiskt och publikt arbete: Fortsatt flit gällde i tillverkningen av nya vadarburar. Nya hyllor införskaffades och förråden i källaren omstrukturerades och effektiviserades. I övrigt fortsatte arbetet med att kartlägga stationens fångst och verksamhet bakåt i tiden. 14 sällskap fördelade på 17 grupper guidades i fångsten. Totalt deltog 260 personer varav 101 vuxna och 159 barn.

November

Trädgårdsfångst: Totalt ringmärktes 568 fåglar av 43 arter, varav 355 exemplar av 30 arter i den standardiserade trädgårdsfångsten, vilken avslutades 15 november. En del mesar fångades även i november, men de flesta fångster utgjordes av redan märkta fåglar som blivit stationära i trädgården. Emellertid fångades ytterligare en talltita! Av ovanligare arter i fångsten kan nämnas sidensvans 1, gransångare av den östliga rasen tristis 1, brandkronad kungsfågel 1, samt vinterhämling 1. Talrikaste arter inom den standardiserade trädgårdsfångsten var gråsiska (121), grönfink (33), talgoxe (26) och rödhake (24).

Andfånget: Totalt ringmärktes 140 fåglar fördelade på gräsand (138) och stjärtand (2).

Övrig fångst: Håv och strålkastare användes under nätter med dåligt väder. Detta gav ett antal arter änder, bl.a. de i fångsten sällsynta alfågel och knipa. Fällan i Gäddviken gav ytterligare några dykänder. Rovfågelfällan på Schäferiängarna var i bruk hela månaden utan nya fångster. Ett par fångstnätter för ugglor gav klint resultat och totalt märktes endast 6 hornugglor i november. Höstens enda natt med lite dimma och fåglar kring fyrens lanterna resulterade i den blygsamma fångsten 16 feta kungsfåglar. Tre snösparvar fångades längs stränderna på udden

Observationer: Sydsverige hade berörts av ett ovanligt stort inflöde av vattenpipplärkor och redan 1 november var det dags för Ottenby! Områdets andra fynd gjordes när en vattenpipplärka upptäcktes rastande på tången längs uddens stränder. Den 2 november observerades hela 5 000 fiskmåsar i Norrvik och 500 sidensvansar i trädgården. En försärla och en medelhavstrut noterades på udden 4 november. Dagen därpå gjordes nästa observation av vattenpipplärka, denna gång två individer rastande på tången vid Hahns f.d. sjöbod och i gräset på Schäferiängarna. Ytterligare en talltita ringmärktes och 7 november observerades ett exemplar vid Kungsgården. Massivt sträck av alfågel observerades 9 november och trots bristande bevakning kunde 15 500 räknas in. En brandkronad kungsfågel som ringmärktes 11 november uppehöll sig i trädgården fyra dagar i följd. Vattenpipplärka observerades tillsammans med rastande skärpipplärkor i Sandvik 13 november samt på udden 20 och 24 november, den sista gången med två exemplar. Kaspisk trut noterades fram till slutet av månaden med upp till 10 exemplar.

Praktiskt och publikt arbete: Mycken möda lades på tillverkningen av nya vadarburar. Andfånget genomgick några smärre reparationer. I övrigt fortsatte arbetet med att kartlägga stationens fångst och verksamhet bakåt i tiden. Helgolandsfällorna monterades ned och näten togs in efter att fångsten avslutats.

December

Andfånget: Totalt ringmärktes 89 andfåglar, varav samtliga var gräsand.

Övrig fångst: Rovfågelfällan på Schäferiängarna var i bruk till 18 december och gav 2 ormvråkar samt en duvhök. Från lite märkning i trädgården kan nämnas en sen järnsparv.

Observationer: Stora mängder simänder rastade i Gäddviken under större delen av månaden. 700 gräsänder, 235 krickor och en stjärtand 5 december kan nämnas – anmärkningsvärt sent för en så stor krickflock. Även två snatteränder och en gravand noterades. Den 5 december rastade också en skärnsnäppa på Västrevet. En sen pilgrimsfalk jagade över Schäferiängarna och en dvärgmåsar rastade på udden 6 december. Dagen därpå jagade en ung jaktfalk i området. En gråhakedopping rastade vid udden 10 december och den 12 sågs höstsäsongens enda kattuggla i trädgården. Kaspisk trut sågs 13 och 14 december och avslutningsvis kan nämnas den rödhake som höll sig i trädgården ända till 17 december.

Praktiskt och publikt arbete: Bland de sista av de nya vadarburarna syddes. Mycket tid ägnades åt att datalägga äldre ringmärkningsmaterial från fågelstationen på Capri, för kommande analyser. Andfånget stängdes för vintern och rovfågelfällan togs ur bruk.

Kontroller och återfynd

För 2003 inkom 115 rapporter om fåglar ringmärkta vid Ottenby och återfunna på annan ort eller kontroller vid Ottenby av externt ringmärkta fåglar. Rapporterna, varav 72 gällde fåglar fångade i olika länder, gäller 37 arter. Det höga antalet beror fr.a. på att änderna ringmärkta i andfånget under 2002 och 2003 genererar många återfynd i och med att andelen som skjuts vid jakt är mycket stor. Således inkom hela 37 återfynd av gräsand, varav 31 från utlandet. Fynden fördelar sig på hela nio länder: Danmark (12), Sverige (6), Finland (5), Lettland (3), Ryssland (3), Tyskland (3), Estland (1) och Ukraina (1). Av dessa var 32 skjutna och endast två kontrollerades levande. En av dessa var en gammal hona som ringmärktes 2 januari i Pildammsparken, Malmö, och kontrollerades vid andfånget 31 oktober. En och samma jägare i Frankrike gav dessutom stationen återfynd av både kricka och stjärtand.

Några udda rapporter kan nämnas. En gräsandshane ringmärkt 31 oktober 2002 hade hamnat på avvägar och sköts i Kremenchutskiy, Poltava, Ukraina, 16 augusti 2003. Fyra rapporter inkom om kärrensnappor, ringmärkta som adulta vid Ottenby i juli/augusti 1989, 1993, 1993 respektive 2000, och kontrollerade av ringmärkare på Krim-halvön, Ukraina, i september/oktober 1990, 1997, 2001 respektive 2001. En rörsångare ringmärkt som adult vid Rybachy, Ryssland, 30 juni 2001 kontrollerades 8 juni. Slutligen tog sig en ung kungsfågelhona som ringmärktes 15 oktober ända till Antwerpen, Belgien, där den kontrollerades av ringmärkare 22 dagar senare. Se figur 3 för samtliga återfynd.

Forskningsprojekt

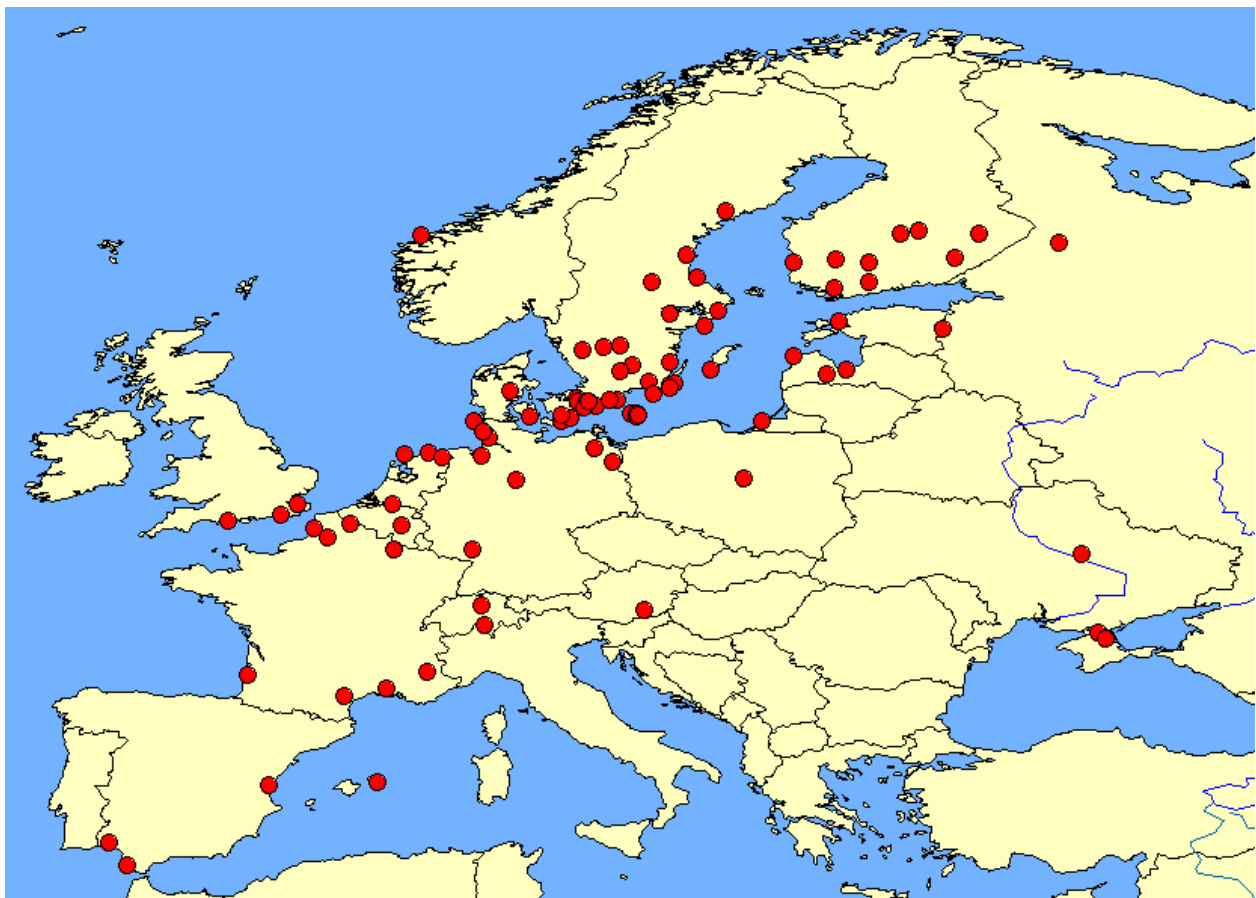
Insamlingarna från fåglar fångade i andfånget gällde influensa, antibiotikaresistenta enterobakterier, och enterovirus. Huvudsakligt ansvariga för dessa insamlingar var Björn Olsen, institutionen för infektionssjukdomar, Umeå universitet, respektive Lars-Olof Hedén, institutionen för cell- och organismbiologi, Lunds universitet. Olof Hellgren, doktorand från Lunds universitet, besökte stationen ett par veckor under maj för att ta blodprov från utvalda tättingarter. Dessa prover ska analyseras för att undersöka släktskapet mellan olika typer av fågelmalaria. Blodprover från säv- och rörsångare insamlades under sommaren till Ulf Ottosson,

zoekologiska avdelningen, ekologiska institutionen, Lunds universitet, för utprovning av en metod att analysera arternas förmodat helt skilda flyttningsstrategier.

Provtagningen av andfåglar utökades i augusti–september med avförings- och fjäderprov till Karin Rengefors, limnologiska avdelningen, ekologiska institutionen, Lunds universitet, för undersökning av spridningen av dinoflagellater, en form av växtplankton. Etologiska studier gällande evolutionen av fåglars flyktbeteenden bedrevs under augusti–september av Ulrika Kaby och Johan Lind, zoologiska institutionen, Stockholms universitet. Några näktergalar hämtades i augusti till vindtunneln i Lund av Anders Hedenström, avdelningen för teoretisk ekologi, ekologiska institutionen, Lunds universitet. Fem gamla hanar stare hämtades också till Lund för ekologiska studier av Martin Granbom, zoekologiska avdelningen, ekologiska institutionen, Lunds universitet. Några rödhakar hämtades i september av Rachel Muheim, zoekologiska avdelningen, ekologiska institutionen, Lunds universitet, för särskilda orienteringsförsök. Rödhakar och *Campylobacter* studerades av Jonas Waldenström, zoekologiska avdelningen, ekologiska institutionen, Lunds universitet, m.fl.

Fjädrar insamlades av lövsångare, gransångare och grönsångare för tester av Anders Hedenström, avdelningen för teoretisk ekologi, ekologiska institutionen, Lunds universitet. Från de östliga gästerna kungsfågelsångare insamlades i några dun för analys av stabila isotoper av t.ex. kol, vilka kan skvallra om fåglarnas exakta ursprung. Dessa analyser utförs av Susanne Åkesson och Staffan Bensch, zoekologiska avdelningen, ekologiska institutionen, Lunds universitet. Mot slutet av oktober påbörjades en insamling av blodprover från trastar för analys för bakteriegruppen *Bartonella*, vilken sprids av bl.a. fästingar och kan orsaka sjukdomar hos djur och människor.

Alla forskningsprojekt har godkänts i etiska prövningar.

Figur 3. Rapporter inkomna 2003 av fåglar ringmärkta vid Ottenby och återfunna på annan ort eller kontroller vid Ottenby av externt ringmärkta fåglar. Positionerna anger fyndplats respektive märkplats.

Inventeringar

Starholkarna i Norra Lunden och Kristinelund inventerades under våren för sextonde året i rad. Projektet ingår som en del i en rikstäckande undersökning, som syftar till att samla kunskap om stararna häckningsbiologi och eventuellt upptag av miljögifter. 42 av de 75 starholkarna var bebodda, vilket är något lägre andel än de senaste åren. Totalt blev 135 ungar flygga, att jämföra med 149 st 2002, 182 st 2001 och 205 st 2000.

Inventeringen av måsfågel på Västrevet påbörjades som vanligt i slutet av april och fortgick in i juni. Undersökningen har pågått i stationens regi sedan 1976. Antalet par av havstrut har de senaste åren varit 14–15, med en nedgång till 11 par i fjol. Denna trend fortsatte även i år, då som mest 7 par noterades. Likt fjolåret noterades under ordinarie inventeringstillfällen av Västrevet i år inte en enda silltrut, vilken således utgått som häckfågel i Ottenbyområdet. Endast 4 par gråtrut noterades, men ingen häckning kunde konstateras. Det verkar således som om gråtruten går liknande öde till mötes som silltruten. Detta kan jämföras med att kolonin på Västrevet 1980 beräknades innehålla drygt 350 par gråtrut och knappt 150 par silltrut!

Taxeringsrutan i Mellersta Lunden ingår i en nationell häckfågelstudie med huvudsaklig inriktning på revirhävdande hanar. Den 9 ha stora rutan inventeras vid tio tillfällen varje år 15/5–15/6 och är en av landets revirtätaste, både till antalet arter och individer. Sammanfattningsvis bokfördes 169 revir, vilket får betraktas som normalt, och som en tillbakagång från fjolårets låga resultat (130 revir). Antalet arter (28) var detsamma som 2002. Talrikast var som vanligt bofink (43 revir) och lövsångare (31 revir), vilket är goda resultat och närmast en fördubbling jämfört med bottenåret 2002.

En detaljerad inventering av strandängarna i Ottenby-området genomfördes under våren och sommaren och samtliga data samlades i en databas knuten till kartprogrammet ArcGIS®. I allmänhet var häckningsframgången låg, med många misslyckade häckningar under första halvan av inventeringsperioden och med väldigt sena omhäckningar. För flera av de stora vadarna fortsatte den kraftigt nedåtgående trenden som kunnat skönjas genom tidigare inventeringar. Omfattande omhäckningar noterades för bl.a. rödbena, tofsvipa och strandskata. Under andra halvan av inventeringen bildades en koloni i Sandvik med ca 180 nyanlända skärfläckor. När vattenståndet sedan ökade spred sig paren med ungar ut på området, bl.a. en grupp om 30 fåglar i Norrvik. Kärrsnäppa och större strandpipare var däremot mer gynnade 2003, de förra noterades med hela 19 par, vilket är en fördubbling sedan 1998. Av måsfågeln uppvisade endast havstrut och fiskmås ett relativt stabilt resultat, medan silltruten endast noterades med ett par och gråtruten minskade ytterligare med en tredjedel till åtta par. Bland tärnorna noterades endast silvertärna och småtärna, vilken hade återhämtat sig något efter 1998. Häckningsresultatet för knölsvan, grågås och kanadagås föll inom det normala. Däremot kunde man se samma mönster bland änderna som hos de stora vadarna, vilket gav låga häckningsresultat till följd.

Guidningar

Att sprida kunskap om fåglar och ringmärkning tillhör en av fågelstationens viktigaste uppgifter. Det gör vi bl.a. genom att visa hur fångst och ringmärkning av fåglar går till samt genom att berätta om varför vi gör det och vilken kunskap det har givit. Under året guidades 163 sällskap indelade i 233 grupper i fågelstationens regi, varav merparten under maj–juni. Totalt deltog 3 691 personer fördelade på 1 785 vuxna och 1 906 barn. Därutöver genomfördes kortare visningar dagligen under sommarmånaderna, så det totala antalet besökare på fågelstationen torde vara ca 5000. Detta innebär en fortsatt god tillströmning av besökare. Särskilt glädjande är den positiva trenden i antal guide barn. Extra glädjande är också att se den stora ökningen av privata beställningar, eftersom vi strävar efter att nå ut till en så bred publik som möjligt med vårt engagemang för fåglar. I år har också en ökning av guidningar under ”lågsäsong” (ej maj–juni) noterats. Mot slutet av året utvärderades årets guidningsverksamhet och kommande förbättringar planerades.

Septembermötet

Årets upplaga av det traditionella septembermötet gick av stapeln sista lördagen i månaden (27 september) och blev en stor succé. Upplägget hade modifierats något och marknadsföringen förbättrats. Hela 88 personer deltog under dagen, som började med fågelskådning, ringmärkning och en klurig Ottenby-tipspromenad. På eftermiddagen bjöds följande föredrag:

Thord Fransson	<i>Ringmärkning – en mångsidig verksamhet</i>
Björn Olsen	<i>Sprider flyttfåglarna sjukdomar till människan</i>
Ulf Ottosson	<i>Bland trädgårdssångare och tigerfinkar i Nigeria</i>
Martin Stervander	<i>Kommer flyttfåglarna tidigare nu för tiden? 55 års data från Ottenby ger svaret</i>

Därefter följde festmiddag på Restaurang Fågel Blå, varpå **Lars B Eriksson** avslutade med bildspelet *Kazakstan – bland tofsbivråkar, ibisnäbbar och blåhakar*.

Personal

Från och med 1999 är endast platschefen anställd på fågelstationen, i år under perioden 1 mars–31 december. År 2003 befattades tjänsten av Martin Stervander, med bistånd av Johan Stedt, som vikarierade 20 maj–20 juni. Under året har också kortare anställningar skett för arbete med inventeringar och skötsel av andfänget. De personer som tjänstgjort är Andreas Wedman, Johan Stedt, Anders Helseth, Gabriel Norevik och Daniel Malmqvist. Martin Stervander innehade tre månaders projektanställning för bearbetning av fågelstationens fångstdata med fokus på den fenologiska utvecklingen. Daniel Malmqvist tjänstgjorde även kort för att till samma projekt datalägga gammalt ringmärkningsmaterial från Capri.

Övrig personal får endast ett dagtraktamente och är definitionsmässigt ideellt arbetande. Tillströmningen av sökande till Ottenby fågelstation är mycket god. Vi kan känna oss lyckligt lottade och hoppas att de som inte får plats på Ottenby söker till andra fågelstationer. Vi vill framföra ett stort tack till alla som medverkat till att göra 2003 till ytterligare en väl genomförd säsong! Följande personer arbetade under längre perioder: Göran Andersson, Petter Bohman, Edvin Hansson, Anders Helseth, Ian Henshaw, Johan Hällström, Ida Laudon, Simon Lundberg, Daniel Malmqvist, Lise Mellroth, Gabriel Norevik, Petter Ohlsson, Maria Olsson, Matthis Persson, Valérie Ruch, Johan Stedt, Staffan Svahnberg, Victor Tjernberg, Andreas Wedman och Per Österman. Utöver dessa har ett flertal praktikanter och frivilliga deltagit i verksamheten och tjänstgjort under kortare perioder.

Utlandsverksamhet

Capri

Under 2003 bedrevs verksamhet på Capri endast under februari, som fortsättning på det arbete med övervintrare som rekognoserades 2001 och där ringmärkningen inleddes i februari 2002. Årets säsong varade 10 februari–2 mars, med ringmärkning 12–28 februari. Christian och Wiveca Hjort ansvarade för första halvan av perioden, Rolf Gustafsson och Johan Stedt den andra. Det var en kall vinter även i södra Italien, med snö på Vesuvius och regelbunden nattfrost ända ute på Capri.

Totalt märktes 90 fåglar av 15 arter, i snitt endast ca 5 fåglar om dagen – men så är det på vintern! En hel del kontroller gjordes, särskilt av nymärkta fåglar, men även av sju fåglar från 2002, varav åtminstone två kontrollerade järnsparvar var flyttare. Av de 90 märkta stod fyra arter för tillsammans 70 %: gransångare 19, svarthätta 18, sammethätta 16 och rödhake 11. Precis i slutet på februari noterades ett svagt inflöde av gransångare, med 5 märkta 26 februari och då med något högre vikter än tidigare.

Bland övervintrare som sällan fångas, men som trots det är ganska vanliga på Capri, kan nämnas svart rödstjärt, svarthakad buskskvätta och blåtrast. Både försärla och sädesärla observerades också, och redan 23 februari syntes fyra hussvalor vid Blå Grottan! Bland mer anmärkningsvärda observationer skall nämnas en bredstjärtad labb 21 februari samt en gransångare av avvikande utseenden 11 och 17 februari. Ingen av dessa kunde examineras i handen.

Nigeria

Liksom i fjol genomförde fågelstationen en del fältarbete i Nigeria. Tillsammans med det lokala A.P. Leventis Ornithological Research Institute och det skotska universitetet i St. Andrews utförde vi flyttfågelstudier i Amurumskogen på Jos-platån, ca 1200 m.ö.h., i centrala Nigeria (se VF 8/2003). Ringmärkning bedrevs under två månader på våren och en månad på hösten. Projektets målsättning är att studera ett antal europeiska fågelarters flyttning och övervintring i Afrika. Området kring Jos skiljer sig vegetationsmässigt mot det område vid Tchadsjön (ca 30 mil norrut) som vi under tidigare expeditioner uppehållit oss vid, vilket också gör att flyttfågelfaunan är annorlunda. Lövsångare, grönsångare och trädgårdssångare samt svartvit flugsnappare och grå flugsnappare gör sina flyttningsförberedelser längre söderut inför Sahara-passagen, och i betydligt lummigare områden än torrlandsarter som törnsångare och rödstrupig sångare. Under hösten tjänar detta område som rastplats för samma arter på deras fortsatta färd längre söderut. Något förvånande visade det sig också att åtminstone några trädgårdssångare efter några veckors vila och kanske ruggning, lade på sig lika stora fettreserver som under vårflyttningen och kunde väga upp till 25,8 gram. Förutom insamling av data kring fåglarnas uppladdning inför ökenpassagen omfattade projektet även studier av olika fågelburna sjukdomar samt provtagning av fjädrar för analys av stabila isotoper. Dessa isotoper kan ge besked både om fåglarnas val av övervintringsmiljö och, åtminstone i vissa fall, ge en ungefärlig position för övervintringsområdena.

Ottenby fågelstation har också aktivt kommit att medverka i den undervisning som bedrivs vid institutet i Jos. Här finns ett akademiskt program på universitetsnivå inom ornitologi och miljövård – helt unikt för Västafrika. Ulf Ottosson, som varit platschef för Ottenby fågelstations insatser i Nigeria, är numera anställd på halvtid som lektor vid institutet och alla besökande svenskar har aktivt involverats in undervisningen. Vår intention är att fördjupa samarbetet med institutet i Nigeria inom ramen för SOF:s internationella arbete.

Ekonomi

För femte året i rad kan konstateras att fågelstationens ekonomi varit god. Även denna säsong bidrog anslag för diverse provtagningar och forskningsprojekt samt god guidningsaktivitet till resultatet.

IT och data

Under året har alla observationer datalagts ("kryssningen") med hjälp av det dataprogram som är utvecklat av Henrik Dahl, Turgor AB. Ytterligare en uppdatering med justering av diverse funktioner genomfördes. Export av observationer och ringmärkningsresultat sker rutinmässigt till SNV:s fågelrapporteringsystem Svalan.

Arbetet med korrekturläsning av ringmärkningsdatabasen har fortsatt även detta år. Dessutom har påbörjats en kartläggning över verksamheten och fångstinsatsen från stationens start till dags dato, eftersom exakta noteringar för dessa data ofta saknas.

För första gången började stationen använda programmet ArcGIS för att hantera inventeringar. Den omfattande strandängsinventeringen datalades fullständigt, vilket skapar god översikt samt lättredovisade resultat. Vidare påbörjades utvecklingen av rutiner för att kunna datalägga äldre inventeringar, vilka finns redovisade i papperskartform. När dessa finns datalagda

kan bättre analyser av inventeringarna ske. Även för Ottenby fågelstations många återfynd har en databas utvecklats, vilken är kopplad till ArcGIS. Snart kan samtliga återfynd av Ottenbymärkta fåglar samt även externa kontroller gjorda vid Ottenby beskådas på en lätthanterlig karta! Detta stimulerar naturligtvis för enklare analyser!

Fågelstationens hemsidan fortsätter att utvecklas, nya/reviderade avdelningar utvecklade av bl.a. Arne Andersson, Nicklas Strömberg, Martin Stervander och Johan Eriksson. Särskilt uppskattade har de sidor varit, där ringmärkning och observationer summerats direkt från Svalan, vilket inneburit kontinuerlig uppdatering. Vid sidan av kontinuerlig publicering av stationens dagbok har även nyhetsblänkare publicerats ofta (45 st) och särskilda sidor med bilder och fakta lagts ut när sällsyntheter fångats. Besöksfrekvensen har varit mycket god, med totalt 38 244 besökare under året, att jämföras med 20 363 st mars–december 2002. Under stationens verksamhetssäsong mars–december har i snitt 118 besök/dag skett på hemsidan, vilket är en ökning med 77 % från 2002! Utvecklingen av hemsidan planeras fortsätta, då den är ett viktigt redskap för att nå ut med information.

Publiceringar

Meddelanden från Ottenby fågelstation:

173. Kvist, A. & Lindström, Å. 2003. Gluttony in migratory waders – unprecedented energy assimilation rates in vertebrates. *Oikos* 103, 397–402.
181. Gustafsson, R., Hjort, C., Ottosson, U. & Hall, P. 2003. Birds at Lake Chad and in the Sahel of NE Nigeria 1997–2000. Special rept. Ottenby Bird Observatory.
183. Ottosson, U. & Waldenström, J. 2003. Two cases of Common Whitethroats *Sylvia communis* with extra wing feathers among the secondaries. *Ringning & Migration*, 21: 154.
186. Green, M., Blomqvist, S. & Lindström, Å. 2003. The spring migration of two Bar-tailed Godwit *Limosa lapponica* populations in Sweden. *Ornis Svecica* 13, 1–15.
187. Hedenström, A. & Rosén, M. 2003. Body frontal area in passerine birds. *Journal of Avian Biology* 34, 159–162
188. Hernandez, J., Bonnedahl, J., Waldenström, J., Palmgren, H. & Olsen, B. 2003. *Salmonella* in birds migrating through Sweden. *Emerging Infectious Diseases* 9, 753–754.
189. Ottosson, U., Bairlein, F. & Hjort, C. 2002. Migration patterns of Palaearctic *Acrocephalus* and *Sylvia* warblers in north-eastern Nigeria. *Vogelwarte* 41, 249–262.
190. Niskanen, T., Waldenström, J., Fredriksson-Ahomaa, M. Olsen, B., & Korkeala, H. 2003. *virF*-Positive *Yersinia pseudotuberculosis* and *Yersinia enterocolitica* found in migratory birds in Sweden. *Applied and Environmental Microbiology* 69, 4670–4675.

Övriga publikationer:

- Arzel, C., Stervander, M., & Gunnarsson, G. 2003. Simändernas ekologi studeras närmare. *Vår fågelvärld* 62:4, 25.
- Lindström, Å., Andersson, A., & Bengtsson, D. 2003. Fågelräkning och ringmärkning vid Ottenby 2002. Rapport, Naturvårdsverket. 46 pp.
- Stervander, M. 2003. Verksamheten vid Ottenby fågelstation våren 2003. *Calidris* 32:2, 10–16.
- Stervander, M., Waldenström, J. & Olsen, B. 2003. Sjukdomar och återfynd hos Ottenbymärkta änder. *Vår fågelvärld* 62:4, 24.
- Waldenström, J., Stervander, M. & Olsen, B. 2003. Nypremiär för gammal andfångst. *Vår fågelvärld* 62:2, 23.
- Waldenström, J. 2003. APLORI. *Vår fågelvärld* 62:8, 29.
- Waldenström, J., Bensch, S., Hasselquist, D. & Ottosson, U. 2003. Flyttfåglar och malaria. *Vår fågelvärld* 62:6, 30–31.

Waldenström, J. & Lindström, Å. 2003. Myrsnäppans flyttning vid Ottenby – kartläggning av en doldis. Vår fågelvärld 62:3, 22–23.

Ottenbykommittén

Ottenbykommittén är ansvarig för fågelstationens drift, forskning och budget. Som brukligt hölls flera möten under året på fågelstationen och i Lund.

Ottenbykommittén sammansättning 2003

Åke Lindström (ordförande)
Christian Hjort (sekreterare, utlandsverksamhet)
Dennis Kraft (skattmästare)
Arne Andersson (datafrågor, hemsidan)
Daniel Bengtsson (SOF:s forskningskommitté m.m.)
Lars Eriksson (sponsorer, praktiska frågor)
Dennis Hasselquist (ansökningar till stiftelser etc.)
Anders Hedenström (forskning, publiceringar)
Magnus Hellström (ringmärkning)
Niclas Jonzén (bearbetning av fångstserier)
Lars Lindell (SOF:s ordförande)
Björn Olsen (zoonosforskning)
Richard Ottvall (reservatsfrågor, inventeringar)
Jonas Waldenström (personal, bibliotek, zoonosforskning)

Vid slutet av året lämnade Christian Hjort, Lars Lindell och Dennis Hasselquist kommittén efter många års arbete. De tackas å det varmaste för sina insatser! Ottenbykommittén vill också tacka alla berörda parter som bidragit till fågelstationens drift och utveckling under 2003. Verksamheten har utvidgats med kvantitativa provtagningar för ett betydande antal forskningsprojekt och utvecklingen av Ottenbys klassiska andfänge har gått framåt med gott resultat. Ottenby fågelstation har under året figurerat flitigt i all form av media, på såväl lokal och regional som nationell nivå. Stationen är en stolthet för Sveriges Ornitologiska Förening och en föredömlig länk mot både allmänhet och etablerad forskning. Vi strävar fortsatt efter att verka för moderföreningens tre huvudord: fågelskydd, fågelforskning och fågelskådning.

Martin Stervander

platschef Ottenby fågelstation 2003